

Polisen

Polismyndigheten

Nationella operativa avdelningen

Nationellt bedrägericentrum

2024-04-15

Brottsvinsterna för bedrägeribrottsligheten 2023

Analys

Sändlista

1. Beställare

Sammanfattning

Rapporten redovisar den totala omsättningen av brottsvinsterna för bedrägeribrottslighet enligt brottskatalogen för Polismyndigheten under 2023. En central del av arbetet mot den kriminella ekonomin är att utvärdera brottsvinsterna som har kommit Polismyndigheten till kännedom genom anmälningar från individer, företag och myndigheter. Denna utvärdering bidrar till det första analytiska steget inom kriminell ekonomi som handlar om generering av brottsvinster.

Brottsvinsterna uppskattas utifrån information som anmälaren uppgett till Polismyndigheten, vilken verifieras och kompletteras under utredningsfasen. Rapporten för 2023 grundas i en analys av 39 706 anmälningar av samtliga 54 brottskoder för bedrägeribrottslighet.

Brottsvinsterna för bedrägeribrottslighet ökade under 2023

Brottsvinsterna för bedrägerier uppskattas till cirka 7,5 miljarder kronor 2023, vilket är 22 procent högre än föregående år (cirka 5,8 miljarder kronor 2022). Denna skillnad kan förklaras av en ökning av antalet anmälningar och antalet fullbordade brott. Anmälningarna ökade från cirka 195 000 2022 till cirka 238 000 2023, vilket är en ökning på 22 procent. Antal fullbordade bedrägerier var 73 procent av de totala anmälningarna 2023 och 70 procent 2022, vilket representerar en marginell ökning på 3 procent.

Största brottsvinsterna finns i investeringsbedrägerier och vishing-bedrägerier

Den största brottsvinsten för bedrägeri återfanns i kategorien investeringsbedrägeri (cirka 2,3 miljarder kronor), vilket utgör 31 procent av den totala brottsvinsten för bedrägerier år 2023. Detta representerar en kraftig ökning av brottsvinsterna på 47 procent mellan 2022 och 2023. Vishing-bedrägerier är den näst största inkomstkällan för kriminella aktörer med cirka 708 miljoner kronor, vilket motsvarar 9 procent av den totala brottsvinsten för 2023. Mellan 2022 och 2023 ökade brottsvinsterna för vishing-bedrägerier med 13 procent. Andra bedrägerityper som genererade stora brottsvinster under 2023 är romansbedrägerier (cirka 470 miljoner kronor), card-not-present (cirka 344 miljoner kronor) och BEC-bedrägerier (cirka 329 miljoner kronor).

Mörkertal

Bilden som presenteras i denna rapport baseras endast på polisanmälningar, vilket betyder att resultatet inte kan visa på brottsvinsterna i sin helhet. Till exempel tog Polismyndigheten emot försäkringsbedrägerianmälningar på cirka 23 miljoner kronor trots att Svensk Försäkring informerat om att försäkringsbedrägerierna ligger på mellan 3,5 och 7 miljarder kronor 2023. Svenskt Näringsliv uppskattar att bedrägeribrottsligheten mot företag under 2023 uppgick till cirka 9 miljarder kronor och samtidigt rapporteras att 41 procent av företagen aldrig polisanmält brott. Vidare har det observerats att vid olika internationella förfrågningar om investeringsbedrägerier som kommer Polismyndigheten till del via Europol finns det ett mörkertal på mellan 25 procent och 52 procent. Det betyder att svenska målsägande som utsatts av internationella kriminella aktörer inte hade anmält detta specifika brott i Sverige. Baserat på denna information har mörkertalet för bedrägerier beräknats ligga mellan 2 till 2,9 gånger av den totala omsättningen som anmäldes till Polismyndigheten. När mörkertalet analyseras och omsätts till svenska kronor skulle detta innebära brottsvinster på 15,3 till 21,4 miljarder kronor 2023.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Syfte	5
1.2	Avgränsning	5
2	Metod och datainhämtning.....	6
3	Brottsvinsterna för bedrägeribrottsligheten 2023.....	7
4	Avslutande diskussion.....	9
4.1	Mörkertal	9
4.2	Försök till bedrägeri.....	11
	Bilaga 1 Definitioner av bedrägeri-modus	13
	Bilaga 2. Mer om metod	15

1 Inledning

Kriminell ekonomi innebär olika illegala aktiviteter som producerar brottsvinster till det kriminella ekosystemet men produceras oftast utanför registrerad produktion och konsumtion.¹ Projektet EcoCrim har kartlagt de olika delarna av kriminell ekonomi utifrån europeiska och nationella riktlinjer (Eurostat respektive Statistiska centralbyrån–SCB). Analysen visar att den kriminella ekonomin genereras i den legala och illegala ekonomin genom olika kriminella marknader och kriminella transaktioner och med hjälp av kriminella tjänster.²

Kriminella marknader opererar under marknadsregler där fri konkurrens och frivilligt utbyte av pengar och varor/tjänster råder. Brottsvinster produceras genom olagliga transaktioner som driver på produktion/förvärv/rekrytering, transport och distribution av fysiska varor och personer. Kriminella marknader omfattar narkotikabrott, brott mot individer (människosmuggling, koppleri, svartarbete), organiserade stölder och seriestölder, miljöbrott, vapenbrott, förfalskning och piratkopiering av varor, idrottsrelaterad brottslighet och internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn.³ **Kriminella transaktioner** uppstår genom vilseledande situationer och innebär ett ofrivilligt utbyte av pengars ägarskap. Detta innefattar oftast inte transport/distribution av gods/personer men däremot: förvärv, hantering av pengar och användning av underlättande tjänster. Kriminella transaktioner som till exempel bedrägerier, skattebrott och cyberbrottslighet ingår i denna kategori. **Kriminella tjänster**, som av Europol benämns som crime-as-a-service,⁴ opererar under marknadsregler (fri konkurrens och frivilligt utbyte av pengar och tjänster) och kriminella aktörer använder dem för att utföra ytterligare olagliga aktiviteter. Kriminella tjänster inkluderar penningtvätt, korruption (mutor) och infiltration, utpressning och hot mot individer och företag samt penningförfalskning och förfalskning av administrativa dokument och handel med sådana förfalskningar. Dessa tjänster erbjuds inom den illegala ekonomin och de flesta genomförs genom aktörer som återfinns i den legala ekonomin som till exempel företag eller individer som är bankanställda eller myndighetsanställda. Figur 1 visar denna klassifikation med de respektive brottstyper som ingår i varje kategori.

Kriminell ekonomi är mycket svårt att mäta. Eurostat⁵ och SCB⁶ har tagit fram statistiska metoder för att utvärdera olika kriminella marknader och kriminella tjänster men de har inte tagit fram någon schablon för att uppskatta kriminella transaktioner eftersom det handlar om kriminella aktiviteter som begåtts i den legala ekonomin och dessa producerar ingen ny inkomst till ekonomin. Det är nödvändigt och högt prioriterat för kriminalpolitiken och det polisära arbetet att ta fram brottsvinster för samtliga de tre kategorier som ingår i kriminell ekonomi, nämligen

¹ OECD (2002). *Measuring the non-observed economy*. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/measuring-the-non-observed-economy-a-handbook_9789264175358-en Se kapitel 3 om begreppet.

European Commission, Directorate-General for Migration and Home Affairs, Disley, E., Hulme, S., Blondes, E. (2021). *Mapping the risk of serious and organised crime infiltrating legitimate businesses: final report*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2837/64101>

² Polismyndigheten, Projektet EcoCrim (2024). *Gap-analys rörande kriminell ekonomi och organiserad brottslighet*.

³ Europol (2021). *Serious and organized crime threat assessment (Socta). A corrupting influence: The infiltration and undermining of Europe's economy and society by organized crime*. s. 20-21.

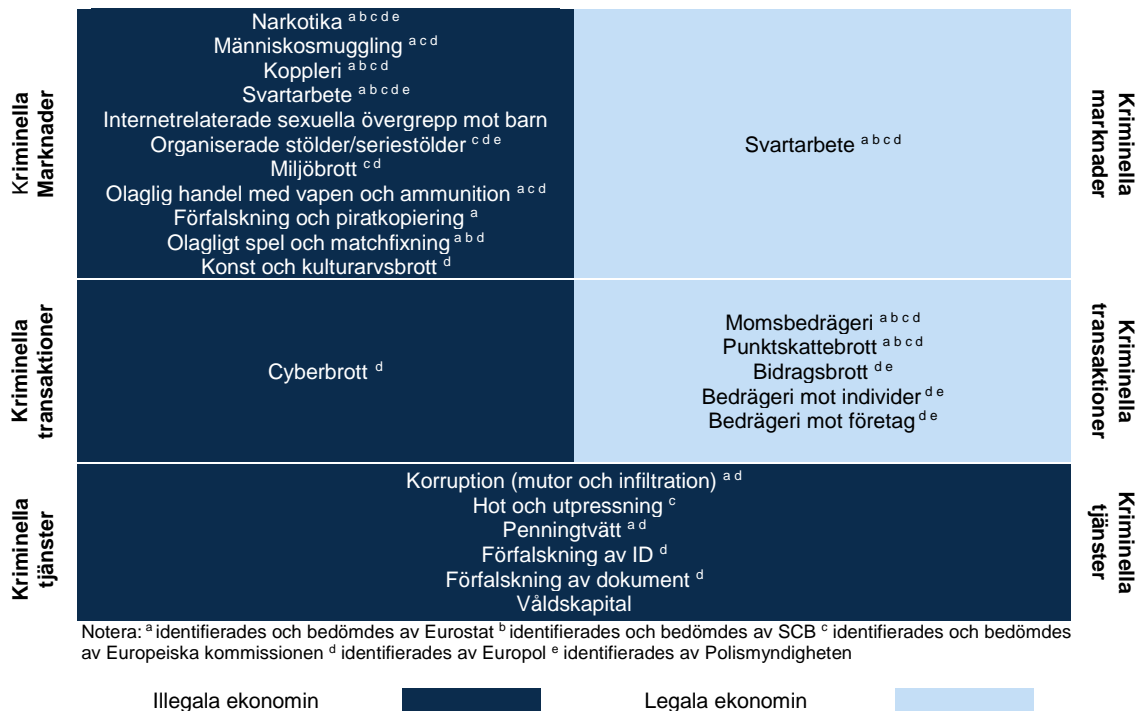
⁴ Ibid.

⁵ Eurostat (2018). *Handbook on the compilation of statistics on illegal economic activities in national accounts and balance of payments*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-05-17-202>

⁶ Statistiska centralbyrån (2023). *Sweden GNI Inventory. March 2016 (Rev August 2019)*. Se kapitel 7 om Exhaustiveness.

kriminella marknader, kriminella transaktioner och kriminella tjänster.

Figur 1. Kriminella aktiviteter som ingår i kriminell ekonomi

Källa: Polismyndigheten, Projektet EcoCrim (2024). *Gap-analys rörande kriminell ekonomi och organiserad brottslighet.*

1.1 Syfte

Syftet med rapporten är att ta fram brottsvinsterna för bedrägeribrottsligheten för 2023 och att analysera brottsvinstutvecklingen för bedrägeribrottsligheten de senaste fyra åren.

1.2 Avgränsning

Rapporten fokuserar på bedrägeribrottslighet mot individer och företag, vilket utgör två av de sex typer av kriminella transaktioner som projektet EcoCrim har identifierat ingå i kriminell ekonomi. Skatteverket är ansvarigt för att uppskatta momsbedrägerier samt punktskattebrott och Ekonomistyrningsverket har tagit fram felaktiga utbetalningar inom välfärdsbedrägerier.

Momsförlusterna var cirka 7,5 miljarder kronor år 2020.⁷ Årliga skatteförluster för alkoholförsäljning och cigarettförsäljning (så kallades punktskattebrott) beräknades till cirka 1,4

⁷ Skatteverket (2023). *Skattefelsrapport 2022*. s 40.

<https://www.skatteverket.se/download/18.48cfd212185efbb440b53b4/1678704377854/skattefelsrapport-2022.pdf>

miljarder kronor respektive 200 miljoner kronor.⁸ Vidare har de årliga välfärdsbedrägerierna uppskattats till mellan 13 och 16,3 miljarder kronor.⁹

Polismyndigheten har som ansvarig för cyberbrottslighet inte publicerat något estimat om brottsvinster inom detta område.

2 Metod och datainhämtning

Noa NBC har systematiskt kartlagt brottsvinsterna för bedrägeribrottslighet med syfte att presentera en helhetsbild av de bedrägliga aktiviteter som kommit Polismyndigheten till känna via anmälningar. En schablon eller estimat utformades över brottsvinsterna eftersom det inte finns någon möjlighet att använda en automatiserad inhämtning.

Den första beräkningen gjordes 2019 och baserades på en urvalsanalys av 2 126 anmälningar som ingick i 33 av 54 bedrägerikoder, vilket lämnade ett missvisande resultat.¹⁰ År 2022 tog Noa NBC fram en ny schablon som grundades på inhämtning av brottsvinster för samtliga anmälningar för sex bedrägerimodus (romans-, investering-, BEC-, vishing-, försäkrings- och grovt fordringsbedrägeri) och en inhämtning av ett representativt urval av de andra sex bedrägerityperna (identitets-, faktura-, annons-, kort (CP/CNP)-, övriga bedrägerier samt snyltningsbrott). Den nya metoden för att beräkna den totala brottsvinsten för bedrägeribrottslighet är resultatet av en aggregering av brottsvinsten för samtliga 54 brottskoder för bedrägerier. Brottsvinsterna togs fram genom att skapa ett snittpris per bedrägerimodus som senare multiplicerades med de totala antalen anmälda brott. Resultaten av den nya metoden rapporteras med en felmarginal av ± 5 procent. Se mer om metod i bilaga 2.

Den nya statistiska metoden har använts för att räkna om brottsvinsterna för de senaste fyra åren (2020–2023). Under denna period analyserades 115 263 anmälningar av bedrägeribrottslighet som registrerades vid Polismyndigheten, enligt följande: 39 706 år 2023, 41 254 år 2022, 19 467 år 2021 och 14 736 år 2020.

Felkodade anmälningar observerades under inhämtningsfasen och detta representerade i genomsnitt 9 procent av de totala anmälningarna 2023.¹¹ För att hantera denna problematik exkluderades felkodade anmälningar från beräkningen av snittpriset för respektive brottskod. På så sätt garanteras att snittpriset som tas fram representerar den brottskategori som analyseras. Det går inte att korrigera eller ändra brottskoder för anmälda brott som är registrerade i Durtvå.¹²

⁸ Ibid. s 43.

⁹ Ekonomistyrningsverket (2023). *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*. s 8. <https://www.esv.se/press-och-publicerat/publikationer/2023/omfattningen-av-felaktiga-utbetalningar-fran-valfardssystemen/>

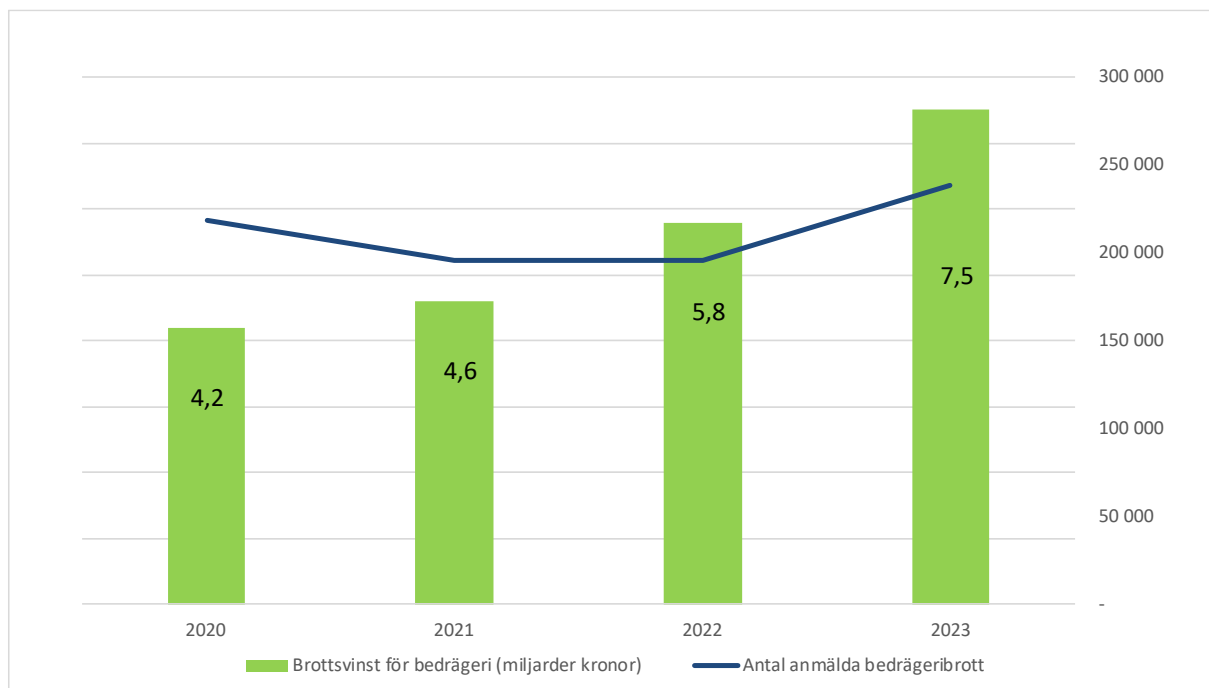
¹⁰ Denna metod var inte statistiskt säkerställd.

¹¹ Felkodade anmälningar var 5 procent 2020, 9 procent 2021 och 7 procent 2022.

¹² Durtvå är ett av Polismyndighetens IT-system som bland annat innehåller funktioner för registrering av anmälningar och uppgifter i utredningar om brott och andra händelser. I systemet registreras också tvångsmedel och hantering av föremål som tagits i beslag.

3 Brottsvinsterna för bedrägeribrottsligheten 2023

Brottsvinsterna för bedrägerier uppskattas vara cirka 7,5 miljarder kronor 2023, vilket är 22 procent högre än föregående år (cirka 5,8 miljarder kronor 2022). Denna skillnad kan förklaras av en ökning av antalet anmälningar och antalet fullbordade brott. Anmälningarna ökade från cirka 195 000 2022 till cirka 238 000 2023,¹³ vilket är en ökning på 22 procent (se figur 1). Antalet fullbordade bedrägerier utgjorde 73 procent av de totala anmälningarna 2023 och 70 procent 2022, vilket representerar en marginell ökning på 3 procent (se figur 2).

Figur 1. Bedrägeribrottsligheten och brottsvinsterna 2020–2023

Figur 1 visar vidare att den kriminella aktören blivit skickligare på att generera högre brottsvinster över tid. En jämförelse mellan 2023 och 2020, som är de två år som har högst antal anmälningar (cirka 238 000 respektive cirka 218 000),¹⁴ visar att brottsvinsterna var högre för 2023 än de som registrerades 2020 (7,5 miljarder kronor respektive 4,4 miljarder kronor). En liknade slutsats kan dras utifrån en jämförelse mellan 2022 och 2021, där antalet anmälningar var cirka 195 000 för båda åren men där brottsvinsterna var högre 2022 än 2021 (5,8 miljarder kronor respektive 4,6 miljarder kronor). Dessa resultat indikerar att de kriminella aktörerna i högre grad anpassat sin förmåga och blivit skickligare på att genomföra brottsligheten de senaste åren. Detta kan ha att göra med att brottsligheten sker med en högre organiseringsgrad, samhället i stort har den

¹³ Brå (2023). *Kriminalstatistik*. <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik.html>. Se kapitel 9.

¹⁴ Ibid.

senaste tiden digitaliserats i större omfattning och sårbarheterna i samhällsbärande digitala system har ökat eftersom säkerhetsstrukturerna inte har prioriterats för att följa med i utvecklingen.

Övergripande kan det konstateras att den organiserade brottsligheten har ökat sitt handlingsutrymme de senaste åren och de högre brottsvinsterna är en konsekvens av den här utvecklingen. Polismyndigheten, andra brottsbekämpande myndigheter, lagstiftare och centrala aktörer har inte haft samma snabba anpassningsförmåga som den organiserade brottsligheten, vilket har lämnat ett ökat GAP mellan Polismyndighetens förmåga och den organiserade brottslighetens kapacitet.

	Fullbordade bedrägerier (Miljoner kronor)				%	Variation 2022–2023
	2020	2021	2022	2023		
Romansbedrägeri	350	395	609	470	6%	-30%
Investeringsbedrägeri	872	759	1239	2 325	31%	+47%
BEC–bedrägeri	207	386	237	329	4%	+28%
Vishing–bedrägeri	157	339	619	708	9%	+13%
Annonsbedrägeri	123,6	123,7	180	177	2%	-2%
CP–bedrägeri	122	63	64	124	2%	+49%
CNP–bedrägeri	239	229	253	344	5%	+27%
Identitetsbedrägeri–köp	64	140	94	97	1%	+3%
Identitetsbedrägeri–lån	494	458	414	114	2%	-263%
Identitetsbedrägeri–övrig	101	131	313	171	2%	-83%
Faktura bedrägeri med kontakt	73	113	103	77	1%	-33%
Faktura bedrägeri utan kontakt	85	40	8	48	1%	+84%
Försäkringsbedrägeri	16	24	15	23	0,3%	+34%
Snyltningsbrott	4	6	7	5	0,1%	-36%
Grovt fordringsbedrägeri	1	65	129	32	0,4%	-300%
Övrigt bedrägeri	1 315	1 343	1 546	2 429	33%	+36%
Totalt	4 222	4 615	5 830	7 474	100%	+22%

Tabell 1. Brottsvinsterna för bedrägeribrottsligheten 2020–2023

Tabell 1 redovisar brottsvinsterna för varje typ av bedrägeri under de senaste fyra åren. Resultaten för 2023 visar att investeringsbedrägerier genererade den största vinsten för kriminella aktörer (cirka 2,3 miljarder kronor, vilket är 31 procent av den totala brottsvinsten). Brottsvinsterna för detta brott ökade med 47 procent mellan 2022 och 2023. Beloppet för enskilda brott inom investeringsbedrägerier är oftast större än andra bedrägerityper. Exempelvis

rapporteras i två anmälningar över 100 miljoner kronor i brottsvinst, sju anmälningar omfattade mellan 10 och 83 miljoner kronor i brottsvinst och 192 anmälningar mellan 1 till 10 miljoner kronor. Resten av anmälningarna ligger på under en miljon kronor.

Vishing–bedrägerier är den näst största inkomstkällan för kriminella aktörer med cirka 708 miljoner kronor (9 procent av den totala brottsvinsten). Mellan 2022 och 2023 ökade brottsvinsterna för vishing–bedrägerier med 13 procent. Högsta fullbordade summan för vishing–bedrägerier är 16 miljoner kronor. Vidare finns det 83 ärenden med en brottsvinst som överstiger en miljon kronor och övriga anmälningar ligger under detta belopp.

Romansbedrägerier är också en lönsam kriminell aktivitet och genererade cirka 470 miljoner kronor i brottsvinst 2023 (6 procent av den totala brottsvinsten). Brottsvinsterna för romansbedrägerier minskade med 30 procent mellan 2022 och 2023. Den högsta brottsvinsten som rapporteras vid romansbedrägerier 2023 är 10 miljoner kronor och 67 individer anmälde brottsvinster på mellan 1 och 10 miljoner kronor. Resten av anmälningarna ligger under en miljon kronor.

BEC–bedrägerier genererade 329 miljoner till kriminella aktörer 2023, vilket är 4 procent av de totala brottsvinsterna. BEC–bedrägerier ökade med 28 procent mellan 2022 och 2023. Polismyndigheten tog emot en anmälan om BEC–bedrägerier med brottsvinster på 80 miljoner kronor och en annan med brottsvinster på 57 miljoner kronor vilka genererade de högsta brottsvinsterna i denna kategori. Därefter förekommer 29 andra anmälningar på mellan 1 och 10 miljoner kronor. Resten av anmälningarna ligger under en miljon kronor.

CNP genererade 344 miljoner kronor 2023. Brottsvinsterna i CNP ökade med 27 procent, vilket kan förklaras av ett högre antal anmälningar 2023 än 2022. Beloppet för dessa anmälningar är lägre än vad som rapporterades förra året och indikerar att bedragaren blivit skickligare i att kringgå bankernas kontroller.

De fem kategorierna som beskrivits ovan har varit de mest omfattande bedrägerityperna de senaste fyra åren. 2023 var vishing–bedrägeri 4,5 gånger större än 2020 och investerings–bedrägeri 2,6 gånger större för samma period. Variationen i romans–, CNP– och BEC–bedrägerier är mer begränsad men indikerar en ökning på mellan 1,3 gånger, 1,4 gånger respektive 1,6 gånger mellan 2020 och 2023.

4 Avslutande diskussion

I detta avsnitt redovisas mörkertalet, vilket är ett statistiskt begrepp som används för att visa på potentiella problem med data. Mörkertal indikerar att de finns en skillnad mellan antalet anmälda brott och det faktiska antalet brott. I denna analys beräknas mörkertalet med syfte att komplettera resultaten om brottsvinster. Vidare redovisas i detta avsnitt data om försök till bedrägeri eftersom anmälare informerar Polismyndigheten om brottslig verksamhet som inte varit framgångsrik. Denna information kan vara relevant för brottsförebyggande aktiviteter.

4.1 Mörkertal

När pengar extraheras ofrivilligt från individers–, företags– eller myndigheters bankkonton och det

görs en polisanmälan kan brottsvinsterna tas fram med stor precision. Det förväntas att ett visst mörkertal finns på grund av att alla brottsoffer inte anmäler bedrägeribrotten till Polismyndigheten. Nuvarande analys om mörkertal för bedrägerier baseras på en triangulering av resultatet från externa rapporter om bedrägeri som produceras av bransch- och intresseorganisationer samt resultaten av internationella förfrågningar från Europol.

Försäkringsbedrägeri: ett ovanligt stort mörkertal.

Polismyndigheten tog emot anmälningar om fullbordade försäkringsbedrägerier på cirka 23 miljoner kronor och anmälningar om försök till försäkringsbedrägeri på cirka 40 miljoner kronor 2023. Dock publicerade Svensk Försäkring information om att fullbordade försäkringsbedrägerier låg på mellan 3,5 och 7 miljarder kronor och försök till försäkringsbedrägerier uppgick till 682 miljoner kronor 2023.¹⁵ Detta visar att det finns en ovanligt stor diskrepans i informationen mellan branschen och Polismyndigheten. Om branschen hade anmält samtliga fullbordade försäkringsbedrägerier skulle brottsvinsterna för bedrägerier fluktuera mellan 11 och 14,5 miljarder kronor 2023.

Bedrägeri mot företag: ett stort mörkertal

Det är inte möjligt att ta fram brottsvinster från bedrägerier mot företag eftersom Brottsförebyggande rådet inte har gett Polismyndigheten en specifik brottskod för att registrera denna typ av brott, vilket innebär att analys av denna statistik inte kan genomföras med tillförlitlighet.¹⁶ Under arbetet identifierades polisanmälningar om bedrägerier mot företag i samband med investering-, vishing-, kort-, faktura-, försäkrings-, snyltning- och BEC-bedrägeri. Svenskt Näringsliv publicerade i sin senaste rapport om brottslighetens kostnader att 9 procent av samtliga företag utsattes för bedrägeri 2023, vilket representerar en förlust på cirka 9 miljarder kronor.¹⁷ Samma rapport visar att endast 37 procent anmäler samtliga brott, 22 procent anmäler vissa brott (det specificeras inte vilka brott) och 41 procent av företagen polisanmäler inga brott. Baserat på denna information kan det uppskattats att polisanmälningar gjordes av bedrägerier mot företag på minst 3,3 miljarder kronor 2023 och att mörkertalet för bedrägerier mot företag ligger mellan 3,7 miljarder kronor och 5,7 miljarder kronor. Om alla företag hade anmält samtliga fullbordade bedrägeribrott skulle brottsvinsterna för bedrägerier uppskattas ligga mellan 11,2 och 13,1 miljarder kronor 2023.

Det har observerats att det finns en överlappning för rapportering av brottsvinster mellan Svensk Försäkring och Svenskt Näringsliv, vilket inte är möjligt att uppskatta med den tillgängliga data som rapporterats.

Investeringsbedrägeri: okänt mörkertal

Det finns ett mörkertal av okänd storlek, sannolikt stor, angående investeringsbedrägerier.

¹⁵ Svensk Försäkring (2024). *Försäkringsbedrägerier i Sverige 2023*. s 8.

<https://www.svenskforsakring.se/globalassets/rapporter/forsakringsbedragerier/2023-forsakringsbedragerier.pdf/>

¹⁶ Brå (2023). *Klassificering av brott*. s 61

https://bra.se/download/18.31d9e51d18529a09626f79/1671544567820/2023_Klassificering-av-brott_v11_0.pdf

¹⁷ Svenskt Näringsliv (2023). *Brottslighetens kostnader 2023*. s 17–19.

https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/1dqch7_brottslighetens-kostnader-2023pdf_1204591.html/Brottslighetens+kostnader+2023.pdf

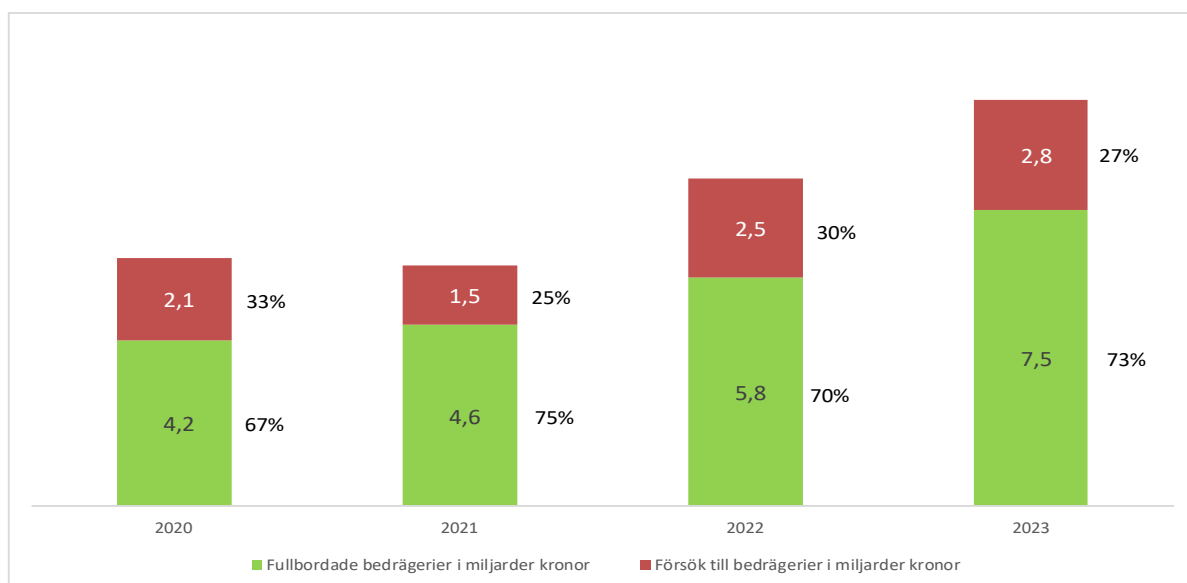
Baserat på en analys av tio förfrågningar från Europol har Noa NBC observerat att endast cirka 25 procent av de målsägande inte anmäler investeringsbedrägeri i Sverige. I ett ärende vid Eurojust som rör cirka 12 miljoner Euro i en investeringshärva från Litauen, där bedrägerier genomfördes i 31 länder, har Noa NBC mottagit information om 199 svenska målsäganden där endast 48 procent anmälde investeringsbedrägeri i Sverige.¹⁸ Detta betyder att vartannat svenskt brottsoffer inte hade anmält detta specifika brott med koppling till Litauen. Baserat på storleken av mörkertalet (25 procent och 52 procent) uppskattas det att om samtliga brottsoffer för investeringsbedrägerier anmälde fullbordade brott skulle brottsvinsterna för investeringsbedrägerier uppskattas ligga mellan 2,9 miljarder kronor och 3,5 miljarder kronor 2023, vilket hade ökat den totala omsättningen på brottsvinsterna för bedrägeri till mellan 8 och 8,7 miljarder kronor 2023.

Det saknas information om mörkertal vid andra typer av bedrägeri, vilket begränsar möjligheten att göra en fullständig analys av denna problematik.

Baserat på informationen som beskrevs ovan har det beräknats att mörkertalet för bedrägerier ligger på mellan 15,3 och 21,4 miljarder kronor 2023, vilket är mellan 2 till 2,9 gånger den totala omsättningen som anmäls till Polismyndigheten.

4.2 Försök till bedrägeri

Anmälningar som Polismyndigheten tagit emot innehåller information om fullbordade brott och försök till brott (se figur 2). I detta avsnitt analyseras resultaten för försök till bedrägeri, vilket är en typ av brott som inte genererar någon inkomst till kriminella aktörer/grupperingar. Försök till bedrägeri visar de positiva resultaten av det brottsförebyggande arbetet hos många privata organisationer och statliga myndigheter. Angående vishing-bedrägeri finns det ett legalt incitament att anmäla försök till brott eftersom de drabbade kan få ersättning från banken.

Figur 2. Försök och fullbordade bedrägerier 2020–2023

¹⁸ Återförande av brottsvinst. Eurojust (ID 60492 (SE 6123)).

Figur 2 visar att 27 procent av anmälningar som kom in till Polismyndigheten 2023 handlar om försök till bedrägeri. Anmälningarna om försök minskade med 3 procent 2023 i jämförelse med 2022. Tabell 3 visar att vishing- och BEC-bedrägeri är de enda två brottstyper där anmälaren rapporterat att ett stort antal brott kunnat stoppas. I de andra kategorierna fluktuerar försök till bedrägeri på mellan 25 till cirka 45 miljoner kronor.

	Försök till bedrägerier (Miljoner kronor)				%	Variation 2022–2023
	2020	2021	2022	2023		
Romansbedrägeri	23	93	42	24	0,8%	-79%
Investeringsbedrägeri	84	152	87	19	0,7%	-350%
BEC-bedrägeri	728	507	171	317	11%	+46%
Vishing-bedrägeri	544	228	1 410	1625	58%	+15%
Annonsbedrägeri	5	15	14	9	0,3%	-63%
CP-bedrägeri	3	1,3	1,2	2	0,1%	+37%
CNP-bedrägeri	5	14	8	3	0,1%	-163%
Identitetsbedrägeri–köp	7	15	18	26	1%	+33%
Identitetsbedrägeri–lån	296	229	146	24	1%	-479%
Identitetsbedrägeri–övrig	42	22	36	43	1%	+15%
Faktura bedrägeri med kontakt	21	17	70	42	1%	-67%
Faktura bedrägeri utan kontakt	43	8	7	31	1%	78%
Försäkringsbedrägeri	29	24	33	40	1%	19%
Snyltningsbrott	0,01	0,17	0,19	0,02	0,01%	-733%
Grovt fordringsbedrägeri	4	15	50	4	0,1%	-1099%
Övrigt bedrägeri	225	209	376	630	22%	+40%
Totalt	2 061	1 551	2 468	2 866	100%	+14%

Tabell 3. Försök till bedrägeri 2020–2023

Bilaga 1 Definitioner av bedrägeri-modus

Bedrägeri modus [Brottskod]	Definition
Romansbedrägerier [0942 till 0945]	Gärningspersonen inleder en kärleksrelation eller liknande relation med en person, genom fysisk kontakt eller via internet, i syfte att vilseleda till handling som innebär ekonomisk vinning för gärningspersonen, exempelvis att genom olika förevändningar förmå personen att låna ut eller skänka pengar till gärningspersonen och ekonomisk skada för brottsoffret
Investeringsbedrägerier [0946 till 0949]	Gärningspersonen vilseleder en person att placera kapital i något (till exempel finansiella instrument eller företag) som inte existerar, inte har något värde, har lägre värde än utlovat eller är svårt att värdera, i syfte att ge ekonomisk vinning till gärningspersonen och ekonomisk skada för brottsoffret
VD–Bedrägerier / Business Email Compromise – BEC*	Gärningspersonen utger sig via e–post för att vara en nyckelperson i ett bolag (oftast VD eller ordförande) och förmår någon annan i bolaget att genomföra transaktioner eller andra handlingar som innebär vinning för bedragaren och skada för brottsoffret
Vishing–bedrägerier / Smishing– bedrägerier**	<p>Gärningspersonen utger sig via telefon för att vara från olika företag och banker, men även myndigheter eller annan samhällsviktig aktör. De uppringda personerna manipuleras att lämna ifrån sig sina inloggningsuppgifter eller uppmanats att använda sitt Bank–ID och därefter föra över pengarna till ett annat konto. Gärningspersonen kan alternativt skicka sms som uppmanar personerna att ringa gärningspersonen eftersom det påstås pågå bedrägligt beteende mot deras bankkonton. Därefter följs samma modus.</p> <p>Med fysisk vishing uppger gärningspersonen att det har varit brott eller rån i området och uppmanar brottsoffret att ta fram sina smycken, kontanter och bankkort så att en polis kan komma och fotografera godset. En gärningsperson kommer till brottsoffrets bostad och tar med sig godset</p>
Annonsbedrägerier [0984 till 0987]	Gärningspersonen vilseleder en intresserad köpare genom att via en annons erbjuda en vara eller tjänst till försäljning eller uthyrning. Efter att betalning ägt rum uteblir leveransen helt eller så levereras en falsk/felaktig vara. Ett annonsbedrägeri kan även ske genom att gärningspersonen agerar som en intresserad köpare till det som erbjuds via annons, i syfte att komma över det som erbjuds via annonsen utan att betala säljaren, eller genom att betala med falska betalningsmedel
Identitetsbedrägerier– köp [0958 till 0961]	Identitetsbedrägerier–köp innebär att gärningspersonen olovligen köper en vara/tjänst eller liknande, genom att utnyttja någon annans identitet (exempelvis namn eller personuppgifter)
Identitetsbedrägerier– lån [0962 till 0965]	Identitetsbedrägerier–lån (s.k. kreditbedrägerier) innebär att gärningspersonen olovligen på kredit köper en vara/tjänst eller tar ett lån, eller liknande, genom att utnyttja någon annans identitet (exempelvis namn eller personuppgifter). Även bolag kan användas som låntagare för att sedan försättas i konkurs. <i>Friendly fraud</i> ingår också i denna kategori
Identitetsbedrägerier– övrig [0966 till 0969]	Identitetsbedrägerier–övrig innebär att gärningspersonen olovligen utnyttjar någon annans identitet (exempelvis namn eller personuppgifter)

Fakturabedrägerier med kontakt [0970 till 0973]	Fakturabedrägerier som föregåtts av någon form av kontakt med den utsatte, exempelvis genom telefonförsäljning, där fakturamottagaren blir vilseledd att exempelvis ingå ett avtal med avsändaren
Fakturabedrägerier utan kontakt [0974 till 0977]	Fakturabedrägerier som inte föregåtts av någon form av kontakt med den utsatte, exempelvis genom utskick av oriktig faktura (s.k. bluff-faktura)
Kortbedrägerier med fysiskt kort – CP [0978 till 0981]	S.k. Card present. En transaktion (köp, uttag etc.) är genomförd i direkt interaktion med säljare eller från uttagsautomat, där köparen/den som har kortet är fysiskt närvarande och kortet är synligt och används vid transaktionen. Det handlar om kort som tillhör någon annan och har blivit upphittat eller stulet, eller förfalskade kort
Kortbedrägerier utan fysiskt kort – CPN [0982, 0983]	S.k. Card-not-present. En transaktion (köp, uttag etc.) är genomförd via internet eller på annat sätt, där köparen/den som har kortet/kort-uppgifterna inte är fysiskt närvarande, och där något fysiskt kort inte är synligt, men kortdata används vid transaktionen
Försäkringsbedrägerier [0988]	S.k. Bedrägerier mot försäkringsbolag. Gärningspersonen har genom sitt agerande fått ersättning för en skada som inte inträffat eller medvetet skaffat sig en högre ersättning vid skada än vad personen är berättigad till, alternativt överdrivit värdet på något som stulits eller gått sönder
Snyltningsbrott [0989]	Gärningspersonen tillgodogör sig husrum, förtäring, transport eller annat som tillhandahålls under förutsättning av betalning, utan att betala för sig
Grovt fordringsbedrägeri [0990, 0991]	Gärningspersonen riktar betalningsuppsmaningar till en vidare krets i syfte att vilseleda till handling som innebär vinning för gärningspersonen och skada för mottagarna, och förfarandet har avsett betydande värde
Övrigt bedrägeri [0992 till 0995]	Övriga typer av bedrägerier som regleras i 9 kap. 13 a § BrB, som inte omfattas av ovanstående brottstyper, och för vilka specificerade brottskoder ska användas

* Inhämtas från STATUS¹⁹ genom följande sökord: VD, CEO, chef, ordförande, revisor, kassor, inköpsansvarig, styrelse, ekonomiansvarig, platschef, säkerhetschef, löneansvarig, ekonomiavdelning, utlandsbetalning.

** Manuellt inhämtning från STATUS i kategorier befogenhetsbedrägeri [0950 till 09553] och annan social manipulation [0954 till 0957].

Källor: Brå (2023). *Klassificering av brott*. s 64–67.

https://bra.se/download/18.31d9e51d18529a09626f79/1671544567820/2023_Klassificering-av-brott_v11_0.pdf

¹⁹ STATUS står för Statistikuppföljningssystemet. I STATUS inhämtas listor på anmälda brott per år och månad baserat på inskrivningsdatum. Listorna innehåller diarienummer per brottskod och antal anmälda brott per ärende.

Bilaga 2. Mer om metod

Den manuella inhämtningen av brottsvinster för de kategorier som har ett stort antal anmälda brott (mer än femtusen anmälda brott) genomförs i fyra steg: avgöra urvalets storlek, identifiera urvalsmetod, hantering av inhämtning och att ta fram snittpris per brott.

Steg 1. Bestämna urvalets storlek. Polismyndigheten registrerar anmälda brott i ärenden, vilket identifieras med ett k-nummer i Durtvå. Det betyder att det finns en ändlig population (ärenden) där alla objekt som kan studeras är kända och har samma sannolikhet att inkluderas i urvalet. Fokus i det första steget är att identifiera hur många ärenden som krävs för att skapa ett representativt urval av populationen för att ta fram brottsvinsten. Eftersom det finns en begränsad population kan urvalets storlek beräknas genom följande formel:

Formel:

$$1 + \frac{Z^2 \cdot p \cdot (1-p)}{e^2 \cdot N}$$

Parametrar:

Z: standardavvikelse
p: graden av variabilitet
e: felmarginal
N: populationens storlek

Värde:

Z: 95%
p: 0,5
e: 5%
N: totalt anmälda brott per bedrägerimodus

Standardavvikelsen visar att medelvärdet för attributet (i detta fall snittpris) inom urvalet är lika med populationsvärdet. I en normalfördelning ligger cirka 95 procent av urvalsvärdena (i det här fallet snittpriset) inom två standardavvikelser från populationsvärdet. Förenklat betyder detta att 95 av 100 anmälningar som ingår i urvalet har samma populationsvärde (snittpriset) inom precisionsintervallet (två standardavvikelser). *Felmarginal* är det intervall inom, vilket värdet av populationen (snittpriset) uppskattas vara och uttrycks ofta i procentenheter. Beräkningen av snittpriset för bedrägerimodus är något man gör för att garantera att snittpriset kan variera max \pm 5 procent. *Graden av variabilitet* visar hur heterogen populationen är. En andel på 0,5 indikerar den maximala variationen i en population. Det används ofta för att bestämma en mer konservativ urvalsstorlek eftersom detta indikerar en större nivå av variation.

Värdet för parametrarna som ingår i formeln är de som mest frekvent används i forskningen inom samhällsvetenskap (bland annat kriminologi och polisforskning) och är dessutom relevanta för den här typen av analys.

Steg 2. Bestämna urvalsmetod. En lista på alla ärenden som registrerats i Polismyndigheten inhämtas i STATUS.²⁰ Objekt av intresse (ärenden) finns i kronologisk ordning i listan, vilket gör det möjligt att identifiera variationer av brottsvinsten över tid. För att välja vilka ärenden som ska selekteras för att ta fram brottsvinsten använder vi en systematisk urvalsmetod. Detta ger oss möjlighet att analysera framtida variationer per kvartal eller månad. För att ta fram ett

²⁰ Listan innehåller information om diarienummer (k-nummer), antal anmälda brott, brottskod och brottsdatum (inskrivningsdatum).

systematiskt urval uppskattas ett värde för en intervall genom att dividera storleken på urvalet med storleken på populationen. Värdet för intervallet används för att selektera ärenden på listan. Om ett intervall till exempel har värdet tre, tar man brottsvinsten för var tredje ärende som finns i registerlistan. Detta görs för varje bedrägerityp.

Steg 3. Hantering av inhämtning. I detta steg tas brottsvinsten fram genom att läsa och registrera brottsvinsten för varje enskilt ärende som ingår i urvalet. Om målsägande inte har rapporterat in information om hur mycket hen har förlorat ersätter vi den anmälan med en annan som har sådan information. För att hantera detta på ett standardiserat sätt etablerar vi en regel som kan användas vid liknade tillfällen. Ett ärende ersätts med föregående ärende på listan.

Steg 4. Ta fram snittpris per brott. I Durtvå registreras antal brott per ärende. Denna information inhämtas i STATUS (se fotnot 17) och senare uppskattas brottsvinsten per brott genom att dividera total brottsvinst per ärende för antalet brott. Därefter multipliceras snittpriset per brott för antal anmälningar inom respektive brottskod för att ta fram brottsvinsten för varje bedrägerimodus.